

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

Навчальний посібник

За загальною редакцією
професора О. П. Рябченко

Видання друге, перероблене і доповнене

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Харків – 2014

УДК 342.9
ББК 67.9(4 Укр)301я73
А 75

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, професор кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **М. М. Тищенко**;

доктор юридичних наук, професор, начальник навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Харківського національного університету внутрішніх справ **О. Ю. Синявська**;

доктор юридичних наук, професор, заступник директора Юридичного інституту Національного авіаційного університету **Р. А. Калюжний**.

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-7253 від 03.08.2010 р.)*

Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

ISBN 978-966-285-058-1

У навчальному посібнику на підставі існуючих теоретичних надбань та сучасних тенденцій розвитку адміністративного процесуального законодавства, законодавства про судоустрій викладені теоретичні положення адміністративного судочинства в Україні, визначені предмет судового адміністративного процесу та його учасники, досліджені питання організації адміністративного судочинства, процедури провадження у судах першої, апеляційної, касаційної інстанції, при перегляді справ Верховним Судом України та за нововиявленими обставинами, особливості провадження по окремих категоріях справ адміністративної юрисдикції, а також процедури виконання судових рішень. Рекомендовано для студентів юридичних вищих навчальних закладів і факультетів, суддів, практичних працівників, службовців органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

ISBN 978-966-623-708-1 (1-ше вид.)

ISBN 978-966-285-058-1 (2-ге вид.)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2014

© Рябченко О. П., Денисюк С. Ф., Джафарова О. В., Кагановська Т. Є., Новікова Л. В., Артеменко І. А., Мельник М. Г., Шатрава С. О., Біла В. Р., Бабич В. Л., 2014

© Літвінова О. А., макет обкладинки, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ.....	8
3. ТЕКСТИ ЛЕКЦІЙ.....	12
Тема 1. Загальні положення адміністративного судочинства	12
1.1. Формування системи адміністративних судів в Україні та її сучасний стан	12
1.2. Поняття судового адміністративного процесу та його структура.....	19
1.3. Завдання та принципи адміністративного судочинства.....	26
Тема 2. Юрисдикція адміністративних судів	34
2.1. Юрисдикція адміністративних судів, її розмежування з юрисдикцією загальних судів щодо розгляду цивільних справ, господарських судів, Конституційного Суду України.....	34
2.2. Спори з приводу оскарження нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії	42
2.3. Спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби.....	47
2.4. Спори з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів.....	55
2.5. Спори за зверненням суб'єкта владних повноважень.....	60
2.6. Спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму	68
2.7. Підсудність адміністративних справ.....	71
Тема 3. Учасники адміністративного судочинства	77
3.1. Склад осіб, які беруть участь у справі	77
3.2. Сторони в судовому адміністративному процесі	80
3.3. Процесуальний статус третіх осіб.....	86
3.4. Процесуальний статус представників.....	88
3.5. Особливості адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб	93
3.6. Інші учасники адміністративного судового процесу	98
Тема 4. Організація адміністративного судочинства	104
4.1. Склад суду.....	104
4.2. Форми процесуальних дій у судовому адміністративному процесі	109
4.3. Фіксування судового адміністративного процесу технічними засобами	125
4.4. Докази та їх оцінка.....	127
4.5. Адміністративні процесуальні строки	132

4.6. Функціонування автоматизованої системи документообігу суду	138
4.7. Судові витрати.....	143
Тема 5. Провадження в адміністративному суді першої інстанції.....	147
5.1. Структура провадження в адміністративному суді першої інстанції.....	147
5.2. Звернення до адміністративного суду та відкриття провадження в адміністративній справі	150
5.3. Підготовче провадження	156
5.4. Судовий розгляд справи	162
5.5. Постановлення судових рішень.....	173
Тема 6. Особливості провадження з окремих категорій адміністративних справ	178
6.1. Категорії справ, щодо яких встановлено особливий порядок здійснення адміністративного судочинства	178
6.2. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень	180
6.3. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України	181
6.4. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності	184
6.5. Особливості провадження у справах з приводу оскарження у виборчому процесі чи процесі референдуму	185
6.6. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби	193
6.7. Особливості провадження у справах з приводу обмежень щодо реалізації права на мирні зібрання	198
6.8. Особливості провадження у справах про примусове відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності.....	205
6.9. Особливості провадження у справах за зверненням органів доходів і зборів	207
6.10. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо накладення арешту на активи, які пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них	211

6.11. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу видворення іноземців та осіб без громадянства	212
Тема 7. Перегляд судових рішень	216
7.1. Апеляційне провадження	216
7.2. Касаційне провадження	224
7.3. Перегляд судових рішень Верховним Судом України	230
7.4. Провадження за нововиявленими обставинами	233
Тема 8. Виконання судових рішень та заходи процесуального примусу	238
8.1. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень	238
8.2. Заходи процесуального примусу	247
4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	249
5. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ	256
6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	274
7. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	277
8. ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА	282
9. МЕТОДИКА АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ	283
10. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	287
11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	295